Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2014. gada 16. janvārī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Jurisdikcija civillietās un komerclietās — Regula (EK) Nr. 44/2001 — Atbildība par produktu ar trūkumiem — Prece, ko ražo vienā dalībvalstī un pārdod citā dalībvalstī — Jēdziena "vieta, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu" interpretācija — Kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vieta

Lieta C-45/13

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Oberster Gerichtshof* (Austrija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2012. gada 28. novembrī un kas Tiesā reģistrēts 2013. gada 28. janvārī, tiesvedībā

Andreas Kainz

pret

Pantherwerke AG .

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], tiesneši M. Safjans [*M. Safjan*] (referents) un J. Malenovskis [*J. Malenovský*],

ģenerāladvokāts N. Jēskinens [*N. Jääskinen*],

sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *A. Kainz* vārdā – *K. Kozák, Rechtsanwalt*,

— Austrijas valdības vārdā – *A. Posch*, pārstāvis,

— Čehijas valdības vārdā – *M. Smolek* un *J. Vláčil*, pārstāvji,

— Apvienotās Karalistes valdības vārdā – *S. Brighouse*, pārstāve, kurai palīdz *S. Lee, barrister*,

— Eiropas Komisijas vārdā – *W. Bogensberger* un *A.-M. Rouchaud-Joët*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – vācu.

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu [nolēmumu] atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.) 5. panta 3. punkta interpretāciju.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *A. Kainz*, kurš dzīvo Zalcburgā (Austrija), un sabiedrību *Pantherwerke AG*, kuras juridiskā adrese ir Vācijā, saistībā ar prasību par zaudējumu atlīdzību, pamatojoties uz atbildību par produktiem ar trūkumiem, kuru *A. Kainz* cēla pēc nelaimes gadījuma, ko viņš piedzīvoja Vācijā ar velosipēdu, kuru šajā dalībvalstī bija saražojusi *Pantherwerke AG*, bet kurš tika iegādāts pie mazumtirgotāja Austrijā.

Atbilstošās tiesību normas

Regula (EK) Nr. 44/2001

3 Regulas Nr. 44/2001 preambulas 2., 11., 12. un 15. apsvērumā ir noteikts:

"(2) Dažas atšķirības starp valstu noteikumiem, kas reglamentē jurisdikciju un spriedumu [nolēmumu] atzīšanu, kavē pareizu iekšējā tirgus darbību. Būtiski ir noteikumi, lai vienādotu jurisdikcijas kolīziju normas civillietās un komerclietās un lai vienkāršotu formalitātes spriedumu [nolēmumu] ātrai un vienkāršai atzīšanai un izpildei dalībvalstīs, kurām ir saistoša šī regula.

[..]

(11) Jurisdikcijas normām vajadzētu būt ļoti paredzamām, un tām būtu jābalstās uz principu, ka jurisdikcijas pamatā ir atbildētāja domicils, un jurisdikcijai vienmēr ir jābūt pieejamai ar šādu pamatojumu, izņemot dažās skaidri noteiktās situācijās, kurās tiesvedības priekšmets vai pušu autonomija garantē citu sasaistes faktoru. Juridiskas personas domicils būtu jānosaka autonomi, lai kopējās normas padarītu pārskatāmākas un novērstu jurisdikcijas kolīzijas.

(12) Papildus atbildētāja domicilam kā jurisdikcijas pamatojumam vajadzētu būt arī citiem jurisdikcijas pamatojumiem, kuru pamatā ir cieša saikne starp tiesu un lietu vai kuru nolūks ir veicināt pareizu tiesvedību.

[..]

(15) Tiesvedības saskaņotas norises interesēs ir jāsamazina paralēlas tiesvedības iespēja un jānodrošina, ka divās dalībvalstīs nepieņem nesavienojamus spriedumus [nolēmumus]. [..]"

4 Šīs regulas 2.–31. pantā, kas ir ietverti tās II nodaļā, ir aplūkotas jurisdikcijas normas.

5 Šīs nodaļas 1. iedaļā ar nosaukumu "Vispārīgi noteikumi" ir ietverts 2. panta 1. punkts, kas ir izteikts šādā redakcijā:

"Saskaņā ar šo regulu personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, neatkarīgi no viņu pilsonības var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā."

6 Minētās regulas 3. panta 1. punktā, kurš ietilpst tajā pašā iedaļā, ir noteikts:

"Personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt citas dalībvalsts tiesā vienīgi saskaņā ar šīs nodaļas 2. līdz 7. iedaļā izklāstītajiem noteikumiem."

7 Šīs pašas regulas 5. panta 3. punkts ir ietverts tās II nodaļas 2. iedaļā ar nosaukumu "Īpašā jurisdikcija". Tajā ir paredzēts:

"Personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt:

[..]

3) lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu – tās vietas tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu."

Regula (EK) Nr. 864/2007

8 Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija Regulas (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām ("Roma II") (OV L 199, 40. lpp.), preambulas 7. apsvērumu:

"Regulas materiāltiesiskajai darbības jomai un noteikumiem vajadzētu būt saderīgiem ar [..] Regulu [..] Nr. 44/2001 [..] un instrumentiem, kuri reglamentē tiesību aktus, kas piemērojami līgumsaistībām."

9 Šīs regulas 5. pantā ar nosaukumu "Produktatbildība" ir noteikts:

"1. Neskarot 4. panta 2. punktu, tiesību akti, ko piemēro ārpuslīgumiskām saistībām, kuras radušās sakarā ar kāda ražojuma radītu kaitējumu, ir:

a) tās valsts tiesību akti, kurā personai, kam nodarīts kaitējums, ir pastāvīgā mītnesvieta [dzīvesvieta] laikā, kad kaitējums radies, ja ražojums tirgots attiecīgajā valstī; vai, ja tā nav,

b) tās valsts tiesību akti, kurā ražojums iegādāts, ja ražojums tirgots attiecīgajā valstī; vai, ja tā nav,

c) tās valsts tiesību akti, kurā radies kaitējums, ja ražojums tirgots attiecīgajā valstī.

Tomēr piemērojami ir tās valsts tiesību akti, kurā personai, ko uzskata par atbildīgu, ir pastāvīga mītnesvieta [dzīvesvieta], ja viņa nav varējusi loģiski paredzēt ražojuma vai tāda paša tipa ražojuma tirgošanu valstī, kuras tiesību akti ir piemērojami saskaņā ar a), b) vai c) apakšpunktu.

2. Ja visi lietas apstākļi skaidri liecina, ka neatļautā darbība ir acīm redzami ciešāk saistīta ar citu valsti, kas nav 1. punktā norādītā valsts, piemēro minētās citas valsts tiesību aktus. Acīm redzami ciešāka saikne ar citu valsti jo īpaši varētu būt balstīta uz jau iepriekš pastāvējušām pušu attiecībām, piemēram, uz līgumu, kas ir cieši saistīts ar attiecīgo neatļauto darbību."

Direktīva 85/374/EEK

10 Padomes 1985. gada 25. jūlija Direktīvas 85/374/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem (OV L 210, 29. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 10. maija Direktīvu 1999/34/EK (OV L 141, 20. lpp.), 11. pantā ir paredzēts:

"Dalībvalstis savos tiesību aktos paredz, ka tiesības, kas aizskartajai personai piešķirtas saskaņā ar šo direktīvu, beidzas tāda 10 gadu termiņa beigās, kuru skaita no dienas, kad ražotājs laidis apritē produktu, kas izraisījis kaitējumu, ja vien aizskartā persona pa to laiku nav iesniegusi prasību pret ražotāju."

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

11 *Pantherwerke AG* ir uzņēmums, kura juridiskā adrese ir Vācijā un kurš ražo un tirgo velosipēdus. Zalcburgā dzīvojošais *A. Kainz* 2007. gada 3. novembrī no Austrijā dibinātās sabiedrības *Funbike GmbH* iegādājās *Pantherwerke AG* ražotu velosipēdu. 2009. gada 3. jūlijā, braucot ar šo velosipēdu Vācijā, *A. Kainz* piedzīvoja kritienu, kurā guva savainojumus.

12 Prasītājs *Landesgericht Salzburg* [Zalcburgas federālās zemes tiesā], pamatojoties uz atbildību par produktiem ar trūkumiem, pieprasīja *Pantherwerke AG* izmaksāt viņam naudas summu EUR 21 200 apmērā, pieskaitot procentus un saistītās izmaksas, kā arī atzīt šīs sabiedrības atbildību par kaitējumiem, kuri nelaimes gadījuma dēļ radīsies nākotnē. Kā norāda *A. Kainz*, viņa kritienu esot izraisījis tas, ka no velosipēda dakšas bija atdalījušies tās gali. *Pantherwerke AG* kā šī produkta ražotāja esot atbildīga par šo ražojuma trūkumu.

13 Lai pamatotu tiesas, kurā tika celta prasība, jurisdikciju, *A. Kainz* atsaucas uz Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktu. Kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vieta atrodoties Austrijā, jo velosipēds tajā esot ticis laists apgrozībā, to izplatot komerciālos nolūkos un tādējādi padarot pieejamu galapatērētājam.

14 *Pantherwerke AG* apstrīd Austrijas tiesu starptautisko jurisdikciju. Kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vieta, pēc tās domām, atrodoties Vācijā. Pirmkārt, ražošanas process esot noritējis Vācijā, un, otrkārt, produkts esot ticis laists apgrozībā šajā dalībvalstī, nosūtot minēto produktu no šīs sabiedrības juridiskās adreses.

15 Tiesas, kuras izskatīja *A. Kainz* celto prasību pēc būtības, gan pirmajā, gan apelācijas instancē noraidīja savu starptautisko jurisdikciju.

16 Iesniedzējtiesa, kura izskata "Revision" [kasācijas] sūdzību, uzskata, ka ir jāizskaidro [kaitējumu] izraisījušā notikuma iestāšanās vietas jēdziens atbildības par produktiem ar trūkumiem jomā.

17 Šādos apstākļos *Oberster Gerichtshof* [Augstākā tiesa] nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [Regulas Nr. 44/2001] 5. panta 3. punktā ietvertais formulējums "vieta[..], kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu", atbildības par produktiem ar trūkumiem jomā ir jāinterpretē tādējādi, ka:

a) kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vieta ("Handlungsort") ir vieta, kur ir ražotāja juridiskā adrese;

b) kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vieta (“Handlungsort”) ir produkta laišanas apgrozībā vieta;

c) kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vieta (“Handlungsort”) ir vieta, kur produkta lietotājs to ir iegādājies?

2) Ja uz [pirmā jautājuma b) punktu] tiek sniegta apstiprinoša atbilde:

a) vai produkts ir laists apgrozībā, ja tas ir atstājis ražotāja veikto ražošanas procesu un atrodas tirdzniecībā, kur tas ir publiski pieejams lietošanai un patērēšanai;

b) vai produkts ir laists apgrozībā, ja tas organizēti tiek izplatīts galapatērētājiem?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

18 Ar saviem prejudiciālajiem jautājumiem, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, kā lietās saistībā ar ražotāja atbildību par produktu ar trūkumiem ir jāinterpretē Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts, lai identificētu kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vietu.

19 Lai atbildētu uz šo jautājumu, vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Regulas Nr. 44/2001 noteikumi ir jāinterpretē autonomi, ievērojot tās sistēmu un mērķus (it īpaši skat. 2009. gada 16. jūlija spriedumu lietā C-189/08 *Zuid-Chemie*, Krājums, I-6917. lpp., 17. punkts, un 2013. gada 3. oktobra spriedumu lietā C-170/12 *Pinckney*, 23. punkts).

20 Turpinājumā ir jāprecizē, ka, lai gan no Regulas Nr. 864/2007 preambulas 7. apsvēruma patiešām izriet, ka Savienības likumdevējs ir vēlējies nodrošināt saskaņotību starp Regulu Nr. 44/2001, no vienas puses, un Regulas Nr. 864/2007 materiālo piemērošanas jomu, kā arī noteikumiem, no otras puses, no tā tomēr nevar tikt secināts, ka Regulas Nr. 44/2001 noteikumi līdz ar to būtu jāinterpretē, ņemot vērā Regulas Nr. 864/2007 noteikumus. Iecerētā saskaņotība nekādā gadījumā nevar izraisīt to, ka Regulas Nr. 44/2001 noteikumi tiek interpretēti neatbilstoši tās sistēmai un mērķiem.

21 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Regulas Nr. 44/2001 II nodaļā ietvertajos noteikumos paredzētās vispārējās jurisdikcijas piešķiršanas sistēmas pamatā ir tās 2. panta 1. punktā noteiktā vispārīgā norma, saskaņā ar kuru personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā neatkarīgi no lietas dalībnieku pilsonības. Atsevišķās Regulas Nr. 44/2001 II nodaļas 2. iedaļā – tostarp arī šīs regulas 5. panta 3. punktā – paredzētās īpašās jurisdikcijas normas ir tikai atkāpe no vispārīgās normas par atbildētāja domicila tiesas jurisdikciju (2013. gada 18. jūlija spriedums lietā C-147/12 *ÖFAB*, 30. punkts un tajā minētā judikatūra).

22 Šīs īpašās jurisdikcijas normas ir jāinterpretē šauri, un tās nevar interpretēt plašāk, nekā tas ir skaidri paredzēts minētajā regulā (iepriekš minētais spriedums lietā *ÖFAB*, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

23 Tomēr saskaņā ar pastāvīgo judikatūru gadījumā, kad vieta, kurā iestājies notikums, kas var izraisīt atbildību par neatļautu darbību vai kvazideliktu, un vieta, kurā šis notikums ir radījis kaitējumu, nav identiskas, Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā ietvertā frāze “vieta[..], kur iestājies [..] notikums, kas rada kaitējumu” ir jāsaprot tādējādi, ka tas vienlaikus attiecas uz vietu, kurā kaitējums ir radies, un vietu, kurā ir iestājies notikums, kas ir izraisījis šo kaitējumu, tādējādi prasītājs atbildētāju var iesūdzēt pēc izvēles – vai nu vienas, vai otras no šīm vietām tiesā (it īpaši skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Zuid-Chemie*, 23. punkts, un lietā *Pinckney*, 26. punkts).

24 Tā kā, identificējot vienu no šiem piesaistes faktoriem, ir jārodas iespējai noteikt tās tiesas jurisdikciju, kura objektīvi vislabāk var novērtēt, vai ir izpildīti personas, pret kuru ir celta prasība, atbildību veidojošie nosacījumi, tad likumīgi celt prasību var tikai tajā tiesā, kuras jurisdikcijā atrodas atbilstīgais piesaistes faktors (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Pinckney*, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

25 Ir skaidrs, ka iesniedzējtiesai tās izskatāmajā pamatlietā ir šaubas vienīgi par kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vietas noteikšanu.

26 Šajā ziņā Tiesa jau ir precizējusi, ka atbildības par produktu ar trūkumiem gadījumā šī vieta atrodas tur, kur ir iestājies notikums, kura dēļ ir nodarīti bojājumi pašam produktam (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Zuid-Chemie*, 27. punkts). Principā šis apstāklis rodas vietā, kur attiecīgais produkts ir saražots.

27 Tā kā tuvums vietai, kur ir iestājies notikums, kura dēļ ir nodarīti bojājumi pašam produktam, it īpaši iespējas tajā savākt pierādīšanas līdzekļus, lai konstatētu attiecīgo trūkumu, dēļ, veicina procesa lietderīgu organizāciju un līdz ar to – pareizu tiesvedību, jurisdikcijas piešķiršana tiesai, kuras [teritoriālajā] jurisdikcijā atrodas šī vieta, atbilst Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punktā paredzētās īpašās jurisdikcijas jēgai, proti, ka ir jābūt piesaistei īpaši ciešas saiknes veidā starp strīdu un tās vietas tiesu, kur iestājies notikums, kas rada kaitējumu (šajā ziņā skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Zuid-Chemie*, 24. punkts, un lietā *Pinckney*, 27. punkts).

28 Jurisdikcijas piešķiršana attiecīgā produkta saražošanas vietas tiesai turklāt atbilst prasībai par jurisdikcijas normu paredzamību, jo gan atbildētājs, ražotājs, gan arī prasītājs, aizskartā persona, pamatoti var paredzēt, ka šī tiesa vislabāk spēs pieņemt lēmumu lietā, kas it īpaši ir saistīta ar minētā produkta trūkuma konstatēšanu.

29 Līdz ar to ir jāsecina, ka lietās saistībā ar ražotāja atbildību par produktiem ar trūkumiem kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vieta ir attiecīgā produkta saražošanas vieta.

30 Visbeidzot, runājot par *A. Kainz* izvirzīto argumentu, saskaņā ar kuru, interpretējot īpašo jurisdikciju lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, papildus pareizas tiesvedības interesēm būtu jāņem vērā arī cietušās personas intereses, ļaujot tai celt savu prasību tās dalībvalsts tiesā, kurā ir tās domicils, – tam nevar piekrist.

31 Tiesa ne vien ir jau norādījusi, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta mērķis gluži nav pastiprinātas aizsardzības sniegšana vājākajam lietas dalībniekam (šajā ziņā skat. 2012. gada 25. oktobra spriedumu lietā C-133/11 *Folien Fischer* un *Fofitec*, 46. punkts), bet vēl ir arī jākonstatē, ka *A. Kainz* ieteiktā interpretācija, saskaņā ar kuru kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vieta ir tā, kurā attiecīgais produkts ir ticis nodots galapatērētājam vai tālākpārdevējam, arī negarantētu, ka minētais patērētājs jebkurā gadījumā varētu celt prasību sava domicila tiesā, jo šī vieta var atrasties citur un pat citā valstī.

32 Katrā ziņā eventuālā neiespējamība noteikt tās dalībvalsts tiesas jurisdikciju, kurā ir prasītāja domicils, piemērojot Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkta interpretācijai noteiktos objektīvos kritērijus, atbilst šī sprieduma 21. punktā atgādinātajai vispārīgajai normai par atbildētāja domicila tiesas jurisdikciju.

33 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz uzdotajiem jautājumiem ir jāatbild, ka Regulas Nr. 44/2001 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka lietās saistībā ar ražotāja atbildību par produktu ar trūkumiem kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vieta ir attiecīgā produkta saražošanas vieta.

Par tiesāšanās izdevumiem

34 Attiecībā uz lietas dalībniekiem pamatlietā šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu [nolēmumu] atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 5. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka lietās saistībā ar ražotāja atbildību par produktu ar trūkumiem kaitējumu izraisījušā notikuma iestāšanās vieta ir attiecīgā produkta saražošanas vieta.

[Paraksti]